

so intellectu, quam Gerhardum vel non intellexisse verba Bellarmini, vel in pravam sensum pervertisse.

Th. 26. adhuc flagitiosius versat Bellarmi-

ni dictum cap. 8. §. Quantum de fine, quo institutum est sacramentum Ordinis, ut legenti et intelligenti patebit. Cætera coincidunt cum Amesianis.

VINDICIÆ

PRO LIBRO UNICO

DE

SACRAMENTO MATRIMONII

Ad CAPUT II.

Matrimonium esse proprie dictum sacramentum, affirmant Theologi omnes, qui expresse hanc questionem tractant, non modo post concilium Tridentinum, sed etiam ante, uno Durando excepto, qui aiebat, « in quantum sacramentum Nov. Leg. dicitur, et est aliquid signum sensibile extrinsecus homini appositum, ad effectum sanctificationis spiritualis », ea ratione, inquit, « Matrimonium non videtur habere perfectam univocationem cum sacramentis Nov. Leg. ». Amesius capit Bellarminum, quod dixerit, unum Durandum e Catholicis ita sentire, cum tamen et Scotus et Bonaventura videantur Durando consentire; immo juxta Vasquez etiam Magister sent. in 4. dist. 2. et e Canonistis Gottfredus Bern. Glossat. Hostiensis. Sed Amesius Scotum et Bonaventuram fide sibi consuetam citat, cum hic conceptis verbis dicat: « Matrimonium nunc tempore Nov. Leg. non tantum præstare remedium concupiscentiæ (uti et in Leg. Vet.) sed etiam aliquid gratiæ donum digne suscipientibus ». Magister vero neutrum expresse dicit; in distinct. 26. videtur potius favere veræ sententiæ, in distinct. 2. princ. obiter et valde imperfecte aliquid discrimen inter sacramenta Nov. Leg. assignat, ubi ad marginem ponuntur hæc verba: « Magister hic non tenetur ». Remanet ergo solus Durandus cum pauculis juristis, quorum opinio sine dubio cum hæreticorum sententiâ coincidit. Probatur hæc veritas. 1. Ex Ephes. 1. vers. 32, ubi sacramenti nomen expresse tribuitur Ma-

trimonio: id vero proprie accipiendum esse etsi Vasquez et alii negent, tamen ex ipsis assertat Apostolus, per conjunctionem matrimonialem inter Christianos significari unionem Christi cum Ecclesia, haud dubie non illam solum, qua Christus secundum carnem Ecclesiæ conjungitur (siquidem hæc conjunctio cum Christo non est propria Ecclesiæ, sed communis universo generi humano); sed etiam conjunctionem per gratiam, quæ est propria Ecclesiæ; quam quidem conjunctionem Matrimonium significare convenienter non potest, si per illud carnaliter tantum, velut cæteri gentiles, Christiani inter se conjungantur, et non etiam spiritualiter per gratiam et mutuam charitatem, quam ideo tantopere conjugatis commendavit Apostolus vers. 25. exemplo Christi diligentiæ Ecclesiam. Ergo fatendum est, per Matrimonium fidelium, ex ipsa Christi institutione, conjuges spiritualiter quoque conjungi, adeoque conferri gratiam. Etsi porro Vasquez cum nonnullis putet, hinc non convinci efficaciter intentum; negari tamen non potest, probabilissime ita colligi ex eo loco, juncta præsertim continua Ecclesiæ traditione ex SS. Patribus cap. 3. a Bellarmino relatis.

Ad CAPUT III.

Amesius confirmationem hujus dogmatis ex sanctis Patribus, more suo omitto *enervavit*; consultius esse ratus, plane dissimulare Calvinum, Beza, et Kennilii impudentissima mendacia, sive insignem impertitiam

qua dicebant, ante tempora S. Gregorii M. a SS. Hieronymo et Augustino, Matrimonium non fuisse appellatum sacramentum.

Ad CAPUT IV.

Confirmatur eadem veritas ratione. I. Ab insolubilitate matrimonii et monogamia, qua passim utitur S. Augustinus. Matrimonium Christianorum est unius cum una et omnino insolubile: ergo est sacramentum conferens gratiam. Anteced. patet ex Marc. x. *Qui dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam etc.* Consequentia probatur: quia ex eo, quod est unum et insolubile, colliguntur duo, 1. esse signum sacramentum, 2. conferre gratiam; quæ duo sacramentum proprie dictum efficiunt. Prius aperte colligitur: nam illa omnimoda insolubilitas in unis nuptiis non potest referri in causam primariam, et certissimam, nisi in signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, in quam causam perpetuo S. Augustinus eam insolubilitatem refert lib. de bono conjug. Habet equidem Matrimonium aliquam naturæ insolubilitatem, sed non tantam, quin aliquando ratio dicat sive ob sterilitatem, sive ob morbum conjugis perpetuum, etc. expedire, ut solvatur. Similiter ex I Corinth. VII. constat, Matrimonium consummatum ante Baptismum legitime contractum posse solvi, non autem si post Baptismum contrahatur. Cujus nulla alia reddi ratio potest, quam ista ex sacramento petita. Verum quidem est, quod Amesius ait: « Omnium causarum loco debere nobis esse revelationem »: sed et vicissim verum est, omnis revelationis Ecclesiam Catholicam esse testem locupletissimam, et in iis, quæ de arbitraria voluntate Dei nobis revelantur, et ipsa fidei analogia, plerumque opportunissimas dari rationes congruentiæ; cujusmodi etiam hæc est, de qua agimus: neque enim apodicticam eam esse iactamus, uti et sequentes duæ rationes, quarum prior petitur a fine Matrimonii, qui est duplex: propagatio sobolis, et remedium contra peccatum fornicationis; uterque autem hic finis requirit gratiam Dei. Posterior sumitur a ritu et cæremoniis: nam jam inde ab exordio Ecclesie, Matrimonium inter res sacras habitum esse constat, et inter sacrorum solemniam per Sacerdotum ministerium celebrari solitum; quod certe factum non fuisset, si tantum esset contractus humanus. Haud difficile est, fateor, has rationes elu-

dere aliquibus instantiis aut cavillis; at illam quæ ducitur a consensu totius Ecclesie etiam Græcæ, ac omnibus piis ac modestis Christianis, vel sola omnino sufficere deberet etiamsi argumentum præterea nullum haberemus, nec extremo digito attigit Amesius, sed *omittendo enervavit.*

Ad CAPUT V.

I. — Objiciunt hæretici: « Nusquam legitur, aliquid gratia Dei accepturum, quisquis uxorem duxerit; quin nec signum divinitus institutum est in Matrimonio ». Resp.: Oppositum legi in Scriptura juxta Patrum interpretationem supra dictum est, atque id ex adversariis ipsis agnoverit Melancthon et Kemnitius. Et quamvis id nusquam in Scripturis legeretur, argumentum negativum nihil concluderet. Aperte falsum est, quod Matrimonium esse collativum gratiæ sit omnibus scitu necessarium, uti cavillatur Amesius, ut inde inferat, argumentum hic esse solidum ab auctoritate negativa. Iterum falso citat S. Bonaventuram. Quod vero aliqui Scholastici dubitarint, quando nam a Christo fuerit institutum hoc sacramentum, quid, quæso, ad rem?

II. — Objic. « Matrimonium fuit ab initio mundi, et adhuc est apud infideles. Non est igitur sacramentum Nov. Leg. proprium ». Resp.: Non sequitur hoc: quia fuit semper contractus naturalis, apud infideles etiam: at elevatus est hic a Christo ad dignitatem sacramenti. Contra hoc iterat cocycsum suum gratis Amesius.

III. — Objic. « Matrimonium non est cæremonia exterior a Deo posita ad confirmandam promissionem: ergo nec sacramentum ». Et hæc illatio nulla est, quia nititur illo « sigillo promissorio », quod lib. I. quest. 4. explosum est.

IV. — Objic. « Pontificii tarpiter secum pugnant, dum Matrimonium immunditiam, pollutionem, et carnales sordes appellant, et tamen idem sacramentum esse volunt ». Resp.: Objectio hæc tota quanta nititur mendacio et calumnia Calvinica. Quis enim Catholicorum unquam de legitimo Matrimonio ita pronuntiavit? Quod enim S. Siricius Papa antiquissimus et sapientissimus, sacerdos concubitus Sacerdotum et Monachorum reprehenderit, ut carnales pollutiones, quid, quæso, contra legitima Matrimonia facit, ac præcipue in fieri, h. e. in actuali

celebratione contractus illius, et consequenter sacramenti? Quod si in actuali copula conjugatorum Lutheri-Calvini præcones non etiam agnoscent turpitudinem aliquam ratione concupiscentiæ et rebellionis membrorum, eamque non erubescunt, frontem amiserunt, ac Julianum Pelagianum in hac re sequuntur, qui apud S. Augustinum « concupiscentiam non vitium, sed vigorem naturæ prædicabat ». Quam vero indigna, non dicam Christiano, sed qualicumque homine, est illa Amesii instantia, cum ait: « Est etiam aliqua concupiscentia, et rebellio membrorum in omni actu hominis peccato infecti. Quare ergo convicia hæc sunt Matrimonio soli? » mirum est, si cynicus hic præco cum obscœnis canibus copulam carnalem cum sua comparte non exercuerit in foro publico, curia et synagoga reformata, si serio credidit, in illa majorem non esse erubescendi causam, quam in perfectissimi actibus charitatis, religionis, etc. Sed arguit tandem ita: « Matrimonii conjunctio externa tendit ad Matrimonii actum: Sacramentum autem nunquam tendit ad aliquam turpitudinem et immunditiam vitiosam ». Resp.: Conjunctio matrimonialis non tendit essentialiter ad ipsam actualem copulam, sed ad jus copulæ; unde actualis copula ex mutuo consensu potest sanctissime omitti, exemplo Deiparæ et Josephi, quos deinceps affideles in Ecclesia pauci laudatissime imitati sunt. Tendit ergo illa conjunctio ad honestandum potius illum actum per se valde homine ut sic indignum, quam ad imperandum: unde etiam cum de eo Apostolus I Corinth. VII. ageret, expresse ait, *secundum indulgentiam, non secundum imperium*, ita se loqui de debito invicem reddendo.

V. — Objic. « Si matrimonium est sacramentum, tum non debet Sacerdotibus interdici ». Resp.: Non arcentur sacerdotes Matrimonio propter sacramentum, et ipsum etiam contractum civilem, qui præcise (ut et sacramentum consequenter) in actione transeunte consistit, sed propter effectus morales et debita, quæ illud vinculum morale consequuntur, nec ullatenus congruunt statui sacerdotali, ut supra de continetia sacerdotum hominum ostensum. (Unde etiam in raro casu dispensatum subinde est, ut Sacerdos iniret Matrimonium. Sic a Clemente VIII. dispensatum, ut vel Cardinalis de Joyeuse, vel ejus frater Capuccinus, uterque Sacerdos, inito Matrimonio, hæredes gene-

Tox. VII.

ret, ne principatus devolveretur ad Calvinistas). Mera principii petitio est, cum ait: « Quod tanta impedimenta et secularis curas secum trahit, ut cum sacro ministerio nequeat consistere, non potest esse sacramentum ». Ubi, quæso, Scriptura sic loquitur? aut quæ ratio apodictica hoc evincit?

VI. — Objic. « Quod exterius agitur in Matrimonio, naturalem causam habet: Sed in sacramentis id quod exterius agitur, naturalem causam non habet. Hoc est primum argumentum Durandi ». Sed profecto imbelles et stabile: nam minor propositio falsa est, cum non sit quælibet unio viri et femine res sacramenti, sed unio plane indissolubilis: Quam omnimodam indissolubilitatem, et tantam unionem, non significant naturaliter verba illa conjugum, quæ dicuntur in celebratione Matrimonii. Adde, unionem hanc, quam significat et efficit hoc sacramentum, esse non tantum corporum, sed etiam animorum per veram charitatem, ut uxor jungatur viro, ut Christo Ecclesia, et vir uxori, ut Christus Ecclesie. Proinde est unio sanctificans animas, nisi ponatur obex; quæ omnia nec naturaliter significari, nec nisi lumine fidei cognosci possunt. Unde Matrimonium Christianum non minus ad placitum, et ex divina institutione significat, quam alia sacramenta. Amesius: « Veræ et divinæ charitatis unio debet esse inter omnes Christianos ». Sic est, quid tum? Ergo licet singulariter exerceri debeat in conjugibus; tamen per ipsum conjugium non magis significatur vel efficitur, quam per illam relationem, quæ inter patrem et filium, aut regem et subditos intercedit ». Resp.: Plus hinc non sequitur, quam præcise ex naturali vi illius contractus non inferri eam significationem et efficientiam, quod libenter damus. At unde probatur, Deum non potuisse et voluisse illum naturalem contractum inter fideles elevare ad significandum et efficiendam illam unionem etiam charitatis? Argumentum negativum jam supra explosum est.

VII. — Objic., et est Durandi secundum argum.: « Sacramenta cætera consistunt in aliqua re sacra, quæ applicatur extrinsecus suscipienti a Ministro: Sed in Matrimonio nihil tale est. Præterea sacramentum non potest conferri in absentes; sed Matrimonium inter absentes per procuratorem celebrari potest ». Resp.: Utrobique assumitur sine ulla probatione. Quod maxime eget

robusta probatione. Quæ enim vel apparen-
rens repugnancia assignari queat, cur Chris-
tus non potuerit contractum civilem per
signa sensibilia initum constituere ad signi-
ficandam et efficiendam gratiam? Similis
proinde est fere huic argumento: Omnia
animalia (bruta) non utuntur ratione: ergo
nec homo. Et absolute Durandi argumentum
contra ipsum retorqueri potest, ut cogatur
fateri, nullam dari univocationem inter ulla
sacramenta, cum singula habeant aliquid
peculiare. Ratio autem, cur solum Matrimo-
nium non consistat in applicatione rei extrin-
secæ, est, quia Deus sacramenta vario modo
instituit, prout res erant variae, in quibus
instituit: Baptismus in lotionem, ideo in
aqua: Eucharistiam in refectione, ideo in
pane et vino: Pœnitentiam in forma judi-
ciali, ideo verbis sententiam pronuntiare
voluit, etc. Matrimonium in contractu, et
ideo, quod alias in contractibus fit, nihil
extrinsecum contrahentibus applicari voluit,
cum ipsi contrahentes mutui consensus sig-
nificatione contractum perficiant. Quæ ipsa
quoque ratio est, cur non alio egeat mini-
stro, præter ipsos contrahentes, et cur inter
absentes, et per procuratorem celebrari
possit, Cajetanus et Canus excentrici et sin-
gulares in hac re, minime audiendi sunt,
cum eorum rationes infirmæ sint. Neque
enim verum est, quod illi contendunt,
« unum pro altero accipere sacramentum;
quia pro altero contrahit », cum procurator
nihil aliud tunc sit, quam epistola, aut in-
strumentum, quo manifestatur contrahentium
consensus.

VIII. — Objic. « Si Matrimonium sacra-
mentum est, et gratiam confert tum majoris
est gratiæ, quam continentia, si continens
per Matrimonium in gratiâ augetur. Hoc
est tertium Durandi argumentum, ait Ame-
sius. » Sed tanto Theologo indignum, recte
pronuntiat Bellarminus: aliud enim est
comparare statum cum statu; aliud statum
cum sacramento. Status continentie aliter
est Matrimonio, majoris et gratiæ et
meriti. *Qui enim nubit, bene facit; qui non
nubit, melius facit.* I. Corinth. vii. Sacra-
mentum tamen semper auget gratiam, in
quocumque statu suscipiatur; sed si idem
continens propter Deum nuptias contem-
pserit, plus gratiæ apud Deum inveniet,
quam sit illa, quæ per sacramentum
Matrimonii datur. Sed non acquiescit Ame-
sius, putatque, ut « argumentum Du-

randi recte capiatur, debere ita formari:
Quod gratiam confert ex opere operato ut
sacramentum, illud præstantius est voto
continentiæ, quod nihil tale præstat: Sed
Matrimonium non est præstantius continen-
tiæ voto, ex sententia Pontificiorum: ergo
non est sacramentum conferens gratiam ex
opere operato. Ad hoc argumentum in ver-
bis Bellarmini nihil respondetur, nisi forsân
conclusio negetur. Resp.: Non mirum,
nihil argumento huic explicite respondisse
Bellarminum, cum non fuerit ita proposi-
tum; sine dubio autem negasset ille propo-
sitionem, quæ universaliter est falsa: quis
enim dubitat heroicam charitatis actum, ex
quo Deipara vovit perpetuam virginitatem,
nobiliorem fuisse sexcentis parvulorum Bap-
tismis? Ipsa gratia sanctificans in se spectata
semper ejusdem rationis est, sive ex opere
operato, sive ex opere operationis acquiritur.
Liberrimum autem fuit Christo, ut licet
continentia ex genere suo sit opus per-
fectius, et magis meritorium, quam Matrimo-
nium; hoc tamen præ professione continen-
tiæ instituire, ut propter difficultatem homi-
num in opere et usu illius, gratia ex opere
operato ad finem ejus virtute sacramenti
conferretur. Simpliciter igitur falsa est hæc
assertio: Quævis actio et gratia sacra-
mentalis præstantior est quavis actione et
gratiâ non sacramentali. Possunt ergo se
habere, ut excedens et excessum.

IX. — Objic. « Non baptizatus non est ca-
pax aliorum sacramentorum: Sed non bap-
tizatus est capax Matrimonii: ergo Matrimo-
nium (non baptizatorum) non est sacra-
mentum ». Resp.: Conclusio sic, uti oportet,
restricta, est verissima; minor autem
sicut intellecta de contractu Matrimonii sine
dubio est verissima; ita falsissima est de sa-
cramento matrimonii. Sane legitimi Matrimo-
nii ratio non exigit rationem sacramenti,
quæ ex sola Christi institutione contractui
fidelium annectitur.

Ad CAPUT VIII.

De forma hujus sacramenti inter omnes
Catholicos convenit, eam consistere in mu-
tuo consensu signis exteriori manifestato. De
ministro etiam, excepto Cano, omnes con-
sentiant, non alium esse extra contrahentes.
Cani quidem argumenta a Bellarmino convul-
sa, Amesio instaurare non libuit: et revera
debilia sunt. Minus certe probalia sunt, ac

ea ipsa, quæ « a junioribus Theologis dispu-
tata, falsa ipsa ipse et commentitia » pronun-
tiat. Plana est et expedita doctrina commu-
nis, quæ idem quoad formam et ministrum
in sacramento hoc tradit, quod communiter
omnes agnoscunt in contractu usitato, cui
Christus unicuique hoc addit, ut cum nova
significatione et gratiæ promissione evexerit
ad rationem sacramenti. Dissidium autem
illud Scholasticorum circa materiam
hujus sacramenti, nihil officit ejus certi-
tudini: nam ad fidem Catholicam de sacra-
mentis habendam, et ad eadem fideliter mi-
nistranda vel suscipienda, satis est scire, quid
necessario requiratur ad sacramentum cele-
brandum, et quot sint, et quæ illa, sine qui-
bus non perficitur sacramentum? Quid autem
in his proprie habeat rationem formæ,
quid materiæ, sine fidei præjudicio dispu-
tari, et etiam ignorari potest. Absolute au-
tem videtur probabilissime dici, sicut con-
tractus civilis formam ipso consensu tali; ita
et Sacramenti rationem consistere; et sicut
jurisconsulti nullam aliam materiam ex qua,
sed tantum circa quam versatur consensus,
in contractibus requirunt; ita etiam hæc sa-
cramentalis actio non nisi corpora invicem
per hunc contractum tradenda in ordine ad
copulam, tamquam materiam circa quam,
exigit; vinculum matrimoniale, quod est
effectus ipsius contractus moraliter perma-
nens, proprie sacramentum dici nequit.
Unde evanescunt replicæ Amesii. Quod
vero is addit: « Si conjuges ipsi sint mini-
stri hujus sacramenti, tum ministri proprii
sacramenti dantur sine ulla vocatione, ordi-
natione, vel institutione; et sacramenta
multa celebrantur, ministris eorum nihil tale
intenduntibus vel cogitantibus ». Resp.: 1.
Quod Matrimonium hoc peculiare habeat
inter sacramenta, ut alius minister ejus præ-
ter contrahentes non sit, mirum non est,
quia id ei proprium est, quia contractus qui-
dam est. Natura autem contractus exigit,
ut ipsi contrahentes sui contractus sint
causa. 2. Contrahentes non faciunt sacra-
mentum, nisi saltem in genere, confuse et
implicite intendant facere, id quod Christus
instituit, et Ecclesia tenet.

Ad CAPUT XXII.

De matrimonii firmitate asserendum I. com-
petere Matrimonio ex lege naturali aliquam
insolubilitatem, cum aliqui licita foret sim-

plex fornicatio. Non est tamen insolubile in-
ter non baptizatos: Solvi enim potest con-
jugium infidelium etiam quoad vinculum, si
alter conjugum convertatur ad fidem, et
alter nolit ei cohabitare sine injuria Crea-
toris, juxta Apostolum I. Corinth. vii. Nec ob-
stat illud: *Quod Deus conjunxit, homo non
separet*, Matth. xix; neque illud: *Qui dimise-
rit uxorem suam, excepta causa fornicatio-
nis, etc.*; neque illud: quod propter hæresim
non solvitur vinculum Matrimonii, cum ta-
men hæresis species infidelitatis sit. Nam
resp. ad 1. hoc Matrimonium non dirimi ab
homine, sed a Deo, cujus interpretem habemus
Apostolum. Ad 2. resp. cum S. Augustino
lib. de adult. conjug. cap. 1. Christus loqui
de Matrimonio inter fideles, Apostolum de
contractu inter infideles; id quod Paulus ipse
satis declarat. Nam cum dixisset: *Præceptio
non ego, sed Dominus, uxorem a viro non dis-
cedere*, subjungit: *Nam cæteris ego dico, non
Dominus: si quis frater uxorem habet infide-
lem, et hæc consentit habitare cum illo, non
dimittat illam.* Ubi per cæteros intelligit
eos, qui Matrimonium ante fidem contraxe-
runt, de quibus Dominus nihil præceperat.
De his ergo Paulus consilium datur, ut vir non
dimittat uxorem, si ea velit cohabitare sine
injuria Creatoris. Sed quia hoc est consi-
lium, non præceptum, ideo licet etiam dimit-
tere uxorem infidelem, et tunc maxime, si
nolit cohabitare. Amesius: « Christus Matth.
v. interpretatur legem naturalem, qua omnes
etiam fideles tenentur ». Resp.: Esto loquat-
ur Christus universaliter de lege naturali
cunctos obligante; at cur non potuit in favo-
rem fidei dispensare in lege communi, quod
factum esse testatur loc. cit. Apostolus,
interprete S. Augustino etc. can. Si infidelis
28. quæst. 2. Videatur Henriquez. Nec valet
replicæ Amesii, quod « eadem ratione solvi
posset vinculum Matrimonii propter hæresim,
quæ ipsa est etiam species infidelitatis ». Alia
enim ratio est; quia Matrimonium post
Baptismus contractum est sacramentum,
adeoque nullatenus solubile. Qua rationem
hic Amesius vocat « fictionem mendicatam », rata
est ex consensu totius Ecclesiæ græcæ
et latinæ, ut §. 1. cap. 2. dixi. Sed Puritanorum
est omnia antiqua novare.

Ad CAPUT XIII.

Assertio II. de solutione Matrimonii per
ingressum religionis tractata est supra lib.
de Monachis.

AD CAPUT XIV.

Assertio III. Matrimonium fidelium consummatorum solvi potest quoad thorum et cohabitationem, duas ob causas. 1. Ex consensu propter alioquem statum acquirendum, religiosum, e. gr. 2. Sine consensu ob crimen, idque triplex. 1. Est adulterium alterius conjugis, Matth. v. Si alter conjugum a fide Catholica recedat, juxta præceptum Apostoli, Tit. III. *Hæreticum hominem devita*. 3. Si alter conjugum impellat alterum ad peccatum, juxta illud Matth. XVIII. *Si oculus tuus scandalizat te, etc.* Amesius 1. « Hæc sententia male colligitur ex I Corinth. VII. vers. 11. ubi agit Apostolus de injusta discessione. » Resp. : Ita quidem sentiunt et interpretantur Apostolum, Erasmus, Calvinus, Beza, et Kemnitius, sed falso. Nam ut recte vidit et monuit S. Augustinus cap. 1. 2. 3. et 4. non loquitur Apostolus de eadem discessione, cum ait : *Præcipio uxorem a viro non discedere, et cum ait : Quod si discesserit, manere inuptam.* Nam in priori agit de injusta discessione : in posteriori de justa : si enim Apostolus ageret de separatione illicita ob leves causas, cum ait : *Quod si discesserit, etc.*, non daret conjugibus optionem, ut post separationem aut inuptæ manerent, aut viris suis reconciliarentur ; sed simpliciter præciperet, ut viris reconciliarentur. Si enim Dominus uxorem a viro discedere prohibuit, scilicet sine justa causa, ut ipse Apostolus testatur ; quomodo fieri potest, ut idem Apostolus ibidem permittat contra Domini præceptum, uxorem a viro sine justa causa separatam manere ? Sensus itaque Apostoli hic erit : Præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere, nimirum sine justa causa ; quod si discesserit, causa scilicet justa inventa, manere inuptam, etc. Mirum est, qua fronte audeat hic Amesius pendere, illam disjunctionem (*Maneat inupta, aut reconcilietur viro*) non relinquere indifferentem electionem. Si ita est, cur non categorice dixit Apostolus *reconcilietur* ? Amesius 2. « Christus Matth. v. vers. 19. nullam causam dimissionis, præter fornicationem admittit. » Resp. : Non est mirum, quia loquitur tantum de separatione perpetua, cujus nulla causa est, nisi fornicatio, propter alia autem crimina non liberatur conjux innocens a reddendo debito, nisi pro eo tempore, quo durant ea crimina. Amesius 3. « Dimissio abs-

que fornicationis causa obijcit periculis fornicationis sine justa causa. » Resp. : Sicut dimissio ob fornicationem obijcit delinquentem periculis fornicationis, et tamen hoc non imputatur nisi nocenti ; ita in quocumque alio divortio similiter nocenti tantum imputabitur tale periculum. Amesius 4. : « Non dimissus tantum, sed et dimittens obijctur huic periculo. Neque tamen justa potest esse causa quemquam hoc modo exponendi periculo fornicationis, præter fornicationem, quia alia pericula possunt aliis rationibus caveri. » Resp. : Nulla prorsus hic disparitas circa periculum fornicandi in innoxio conjugio ; ideoque effugium inane est. Ridiculum enim certè est credere, quod a tentationibus et periculis luxurie magis tutus reddatur is, qui ob fornicationem separatur a conjugio, quam qui ob hæresim, aut aliud grave scandalum. Amesius 5. « Divortium quoad thorum et cohabitationem, non permittit, ut vinculum Matrimonii maneat salvum, quo conjuges obligantur ad officia mutua. » Resp. : Nego assumptum : vinculum enim conjugale est mutua obligatio, qua vir ita efficitur maritus unius femine, ut non possit esse alterius, illa vivente ; et femina ita efficitur uxor unius viri, ut non possit esse alterius, illo vivente. Sic explicat hoc vinculum Apostolus Rom. VII. et I Cor. VII. Cohabitatio autem et societas lecti ac mense, non vinculum ipsum efficiunt, aut sunt, sed ex illo consequuntur ; aliqui quotiescumque maritus et uxor, etiam justa ex causa, per longum tempus, aut semper in diversis regionibus distarent, aut conjux ad perpetuos carceres damnatus esset, liceret conjugii aliud Matrimonium inire ; quod esse per absurdum, quis negat ? Unde evanescit replica Amesii, qua ait, « sic fingi vinculum conjugale mere negativum ». Falsum hoc esse patet, quia vinculum illud morale consistit in mutua obligatione non copulanda se alteri. Quod autem ob justa impedimenta hoc vinculum non consequantur officia consuetæ inter conjuges, per accidens est respectu vinculi, neque hoc tantillum inde luxatur.

AD CAPUT XVI.

Matrimonium fidelium insolubile esse quoad vinculum, cum alter conjux fornicatur, Catholica assertio est contra errorem Luthero-Calvinicorum, qui omnes innocenti

permittunt, ut alium conjugium ineat. Idem præter Erasmus e Catholicis tenuere Cajetanus et Catharinus ; qui tamen aperte se et disertis verbis submiserunt iudicio Ecclesie, quæ in concil. Trident. sess. 24. can. 6. et 2. anathema dixit iis, qui sentiunt Matrimonium quoad vinculum ulla de causa solvi posse. Probatur 1. ex Matth. v. ubi verba illa Christi : *Qui dimissam duxerit, adulterat*, vel universe accipienda sunt, vel cum exceptione : *nisi ob fornicationem*. Si universe ; ergo qui dimissam duxerit, etiam ob fornicationem, mœchatur : ergo non erat dimissa quoad vinculum, sed solum quoad thorum, non enim mœcharetur, qui illam ducit, nisi adhuc esset priori viro alligata. Si cum exceptione ; ergo qui fornicariam a viro dimissam duxerit, non mœchatur. Ergo melior est conditio fornicariæ, quam innocentis et castæ. Nam fornicaria libera est, et nubere potest, innocens autem injuste dimissa, nec priorem virum habere potest, nec alteri nubere. Atqui hoc est absurdissimum, ut lex Christi justissima dimissam juste meliori loco esse velit, quam dimissam injuste. Amesius 1. « Propositio illa cornuta tertii cornu defectu laborat ; neque intelliguntur illa verba universe de omni dimissa absque causa fornicationis ; neque exempta, neque nclusa fornicaria dimissa. » Resp. : Hoc est commentum voluntarium sine ullo fundamento Scripturæ, aut rationis. Si hoc modo liceat aperta Scripturæ verba ad suum libitum versare, quilibet affirmare pariter, aut negare licebit. Sed hæc est in doles errorum, non ex verbis claris obscura (qualia sunt illa Matth. XIX.) illustrare, sed ex obscuris clara obscurare. Quis vero non videat, si in eo Christi dicto omnino admittenda sit exceptio, eam potius admittendam esse, quam Christus alibi expressit, quam illam, cujus nullum in Evangelio apparet vestigium, et quæ nuper e cerebro Amesii pronata est ? Unde quia vidit hoc effugium merito statim explosum iri, subdit : « Si exceptio illa admitteretur, non sequeretur inde tamen conditionem fornicariæ meliorem esse, quam castæ, nisi prius concedatur laicos omnes apud Pontificios in meliori loco esse quam clericos, et prostibula publica, quam innocentes matronas a maritis suis dimissas ; quia illis, non his Matrimonium inire licet. » Resp. : Hæc ineptia adhuc insulsior est : Argumentum enim Bellarmini loquitur et ad hominem (Luthero-Calvinicum, qui conti-

nentia videtur impossibilis,) et de ea casta dimissa, quæ ob infirmitatem conjugum desiderat. Quis Luthero-Calvinicus inter talem castam inique dimissam, et fornicariam, non eligat sortem hujus ? De cetero facile damus, laicos meliore esse loco, quam clericos luxuriosos ; et prostibula publica, si fornice relicto, honesto conjugio illigentur, quam matronas innocentes a marito dimissas, sed ægre, vel non, se continentem. Probatur 2. ex Marc. X. et Luc. XVI. ubi qui dimittit uxorem, vel ducit dimissam, sine ulla exceptione dicitur mœchari. Amesius 2. « Loca ista exponi debent ex Matth. XIX. ubi habetur exceptio fornicationis. » Verus dixisset : « debet exponi, quia sic vult Amesius. » Quid clarius ? In priori loco Matth. v. ubi expresse Christus (*excepta fornicationis causa*) Amesius contendit, in proxime sequentibus verbis non debere intelligi exceptionem Christi, sed musteam propriam : hic vero ubi Christus categorice et universe loquitur, Amesius cum suis peritendi, oportere exceptionem petere ex loco obscuro Matth. XIX. Annon hoc est versare Evangelii verba ad libitum ? Sane verba Christi apud Marcum et Lucam apertissima sunt : *Quicumque dimiserit, etc. Omnis, qui dimittit, etc.* Hæc verba falsa erunt, si exceptio omissa sit, quæ poni debuisset. Insulsum est effugium, quod a comminatoris dictis sine exceptione respicientiæ petit. Ex natura rei in comminationibus subintelligitur ea exceptio ; minime vero in categoricis et universali-bus assertis. Probatur 3. ex Rom. VII. « *Quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi ; — vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro etc.* » Hæc verba apostoli (inquit S. Augustin. lib. II. de adult. conj. c. 4.) toties repetita, vera sunt, viva sunt, sana sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier esse incipit, nisi prioris esse desierit, etc. » Amesius hic non habet, nisi eimericis pedes pavonis : « Cajetanus, inquit, recte respondet, verba Pauli regulariter intelligenda esse, secus in casu, etc. » Utri credemus, quiritas ? Cajetano, an S. Augustino ? Illi aient, verba Christi esse obscura ; huic dicenti, esse « plana, vera, viva, sana. » Probatur 4. ex Cor. VI. vers. 11. *Hi, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere : Quod si discesserit, manere inuptam, aut viro suo reconciliari.* Hinc habemus argumentum plane insolubile. Nam vel mulier, de

qua hic, discessit ex causa justi divortii, ut fornicationis, heresis, etc. vel non. Hoc posterius dici nequit. Nam Paulus non diceret de tali femina : *Maneat inupta, aut viro suo reconcilietur*, sed absolute, et omnino, *ad virum suum redeat* : neque enim poterat Paulus permittere injustum divortium, contra expressum Domini præceptum. Sine dubio igitur loquitur de muliere quæ discessit ob justam aliquam causam divortii. Atqui ista non potest alteri nubere, ut Paulus apertissime dicit : ergo etiam causa justi divortii non solvit vinculum conjugii. Hanc etsi invictissimam demonstrationem, ait tamen Amesius, « ejusdem esse cum cæteris levitatis, si bene (hoc est trutina Lutero-Calvinica) expandatur. » Punctus difficultatis in eo præcise versatur, an Apostolus vers. 40. agat de injusta discessione, vers. 41. de justa Amesius contendit, « hanc esse torturam textus non ferendam. Ne se separato : si se separavit : oppositionem inter se habent manifestam, ac proinde eadem separatio necessario debet intelligi utriusque. Eadem autem separatio non est justa et injusta. » Respondeo : Oppositum ex sancto Augustino jam ostensum est supra §. 4. et assert. 3. Clarus ergo, germanus, et verissimus hic sensus Apostoli est : *Præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere* (nimirum sine justa causa fornicationis, uti constat ex Matth. v. et xix. etc.) *quod si discesserit* (causa nimirum justa inventa, id enim permisit Dominus loc. cit.) *maneat inupta, aut viro reconcilietur*. Amesius autem « torturam » infert Apostolo, cum vult, « illum loqui utrobique de ea, quæ discesserit sine justa causa » : hoc enim si ita esset, hoc est, si sine causa fornicationis discesserit uxor, licebit (juxta Amesii Glossam) *ei manere inuptam, aut viro suo reconciliari*, et consequenter, absolute licebit ei eligere colibatam, nec tenebitur viro suo reddere debitum ; habebit jam corporis sui potestatem, et non vir ; et poterunt se fraudare invicem etiam citra consensum, nec revertentur in idem : et consequens denique erit, ut eos tentet Satanas : quæ omnia absurda directe repugnant Apostolo ibidem, sed manifeste inferuntur ex Amesiana Glossa, vel potius tortura. Quid enim potest dici magis violentum et contortum, quam hoc mandatum (*quæ discesserit sine justa causa, maneat inupta, aut reconcilietur viro*), æqui-

valere huic : quæ discesserit sine justa causa absolute reconcilietur viro.) Ridicula evasio est, cum ait : « Ea disjunctione non magis probari permissionem indifferentem, quam illa Apocalyp. iii. vers. 15. *Utinam calidus esses, aut frigidus*. Disparitas enim patet, quia hic tantum præfertur frigus lepori, tamquam e duobus malis minus periculosum ; isthic vero sine ullius tertii comparatione aperte conceditur optio alterutrius. Confirmatur 3. eadem veritas ex testimonio omnium sæculorum, quæ consueta sua truncatione, h. e., pura omissione et silentio *eneravit*. E primo sæculo habetur canon Apost. 40. E secundo S. Justinus, et Athenagoras, et Clemens Alexandrinus. E tertio Tertullianus et Origenes. E quarto Concilium Elibertinum can. 9. SS. Ambrosius, Hieronymus, et Chrysostomus. E quinto Concilium Milevitanum can. 17. Africanum can. 69. S. Innocentius Papa, et S. Augustinus ex professo integris duobus libris de adulterio conjugii ad Pollentium, et lib. de bono conjugali. Omitto cætera. Hæc certe vel sala, etiam absque tam apertis Scripturæ testimoniis, sufficere debent cuivis non propriè cerebri idololatre. Confirmatur 6. Matrimonium fidelium est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, ut docet Apostolus Ephes. v. At illa unio indissolubilis est : Ergo et vinculum conjugale. Et hanc rationem a sacramento ductam valde urget S. Augustinus lib. de bono conjug. cap. 7. 15. 18. et 24. Sed Amesius, sicut ejus sacramenti impius contemptor est, ita et argumenti inde deducti insulsus cavillator, dum opponit, « etiam infidelium Matrimonium legitimum esse signum, vel simile, analogiam habens conjunctionis Christi et Ecclesiæ ». Sed quid tum ? Non est tamen signum ex Christi institutione, quale fidelium, ut supra §. 1. et 2. evicimus. Multiplicat deinceps insulitates multo ineptiores, quas piget referre. Vidit fortasse ipse suorum effugiorum vanitatem, ideoque tandem vertitur ad convicia, dicens : « Sophisma magis insanum nunquam Bellarmino deliravit ? Et quodnam hoc ? Amesius excerpti et Bellarmino pauca verba, quæ allatret, quæ si integre recitentur, apparent esse verissima. Sunt autem hæc : Quamvis tota simul Ecclesia a Deo fornicari non possit ; tamen aliquæ partes Ecclesiæ, nonnulli videlicet fideles fornicantur interdum spiritualiter, et divortium faciunt ; sed non propter

ea licet illis mutare Deum, aut Deus illos abjicit ita, ut nolit reconciliari ; imo semper hortatur ad reconciliationem. Tale igitur debet esse conjugium christianorum, ut nunquam tale divortium fiat, quin spes maneat reconciliationis. Ita Bellarminus cum S. Augustino. Quid hic non verum, sincerum, sanctum ? Omitto rationem alteram S. Ambrosii, et tertiam S. Hieronymi a Bellarmino relatas, uti et alias duas : quia, licet perquam congruæ sint et sufficientes in re morali ; tamen quia eludi a cavillatoribus videantur, priores abunde sufficiunt.

Ad CAPUT XVII.

Contra hanc de insolubilitate matrimonii fidelium, quoad vinculum, veritatem catholicam, hactenus firmatam, objectiones XIV. retulit et confutavit Bellarminus ita, ut Amesius relictis XIII, « unam illam produxerit, instar omnium : Christus Matth. v. et xix. dimissionem conjugis quoad vinculum alias ob causas vetans, disertis verbis excipit causam fornicationis ; ergo voluit posse dimitti uxorem quoad vinculum in causa fornicationis ». Resp. : De verbis Christi Matth. v. nullam superesse difficultatem, patet ex prima nostra probatione : illa vero Matth. xix. verba esse obscura et difficilia (quæ Gerhard. th. 80. frustra contendit esse perspicua) jam dudum notavit M. Augustinus lib. i. de adult. conjug. cap. 11. non quidem quoad id, quod dicunt, sed in eo, quod non dicunt. Dicit enim Matthæus, eum mœchari, qui extra causam fornicationis uxore dimissa aliam ducit, quod est simpliciter verum ; sed non dicit, an hic tantum sit mœchus ? an etiam is, qui dimissa uxore ob fornicationem, aliam ducit ? id quod alii Evangelistæ dixerunt apertissime. Omni ergo sanæ rationi consentaneum est, oportere id, quod obscurem et ambiguum manet in Matthæi verbis cap. xix. ex aliis Evangelistarum et Apostoli verbis perspicuis definire ; præsertim cum obscuriora illa Matthæi multiplicem patiantur interpretationem satis congruam. Nam I. non necessario inferitur ita : « Quicumque dimiserit suam uxorem, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur ; Ergo quicumque dimiserit ob fornicationem et aliam duxerit, non mœchatur ». Nam hic quoque mœchatur, non quidem ex eo quod dimiserit, sed ex eo, quod duxerit. Illud enim *nisi ob fornicatio-*

nem, non respicit nisi permissionem, et primam partem sententiæ ; et tunc duo assertit Dominus. 1. Non licere uxorem quoad thorum dimittere, nisi ob fornicationem. 2. Non licere quicumque ex causa dimittere quoad vinculum : quod quidem fieret, si alteram duceret ; tunc enim mœcharetur. Tunc vero a contrario sensu illud potest inferri : ergo, qui ob fornicationem dimittit uxorem, et aliam ducit, non peccat dimittendo, sed solum mœchatur aliam ducendo. II. Expositio est, ut illud verbum, *mœchatur*, bis accipiatur, hoc sensu : Qui dimittit uxorem sine causa, mœchatur, hoc est, facit eam mœchari. Quare uterque mœchatur, hoc est, facit eam mœchari ; quamvis qui ducit, dupliciter peccet ; et quia facit eam mœchari, et quia ipse mœchatur. Et tunc a contrario sensu inferitur : Ergo, qui propter fornicationem dimittit uxorem et aliam ducit, non mœchatur bis, sed tantum semel, id est, non mœchatur dimittendo, sed solum aliam ducendo, quod est verum. 3. Expositio est S. Augustini lib. i. de adult. cap. 9. scilicet illa verba : *nisi ob fornicationem*, accipienda esse negative, non exceptivè, ut sensus sit : Qui dimiserit uxorem suam extra causam fornicationis, et aliam duxerit, mœchatur. Ex quo affirmatur quidem adulterium illius, qui extra causam fornicationis uxore dimissa alteram ducit ; nihil autem dicitur de eo, qui ducit aliam, priore dimissa ob fornicationem : nam et illum esse adulterum constat ex Luc. xvi. Omnis qui dimittit uxorem suam (sive juste, sive injuste), et aliam ducit, mœchatur. Quod declarat S. Augustinus loc. cit. ex illo Jac. iv. *Scienti bonum, et non facienti, peccatum est illi*. Hinc tamen inferre non licet e contrario sensu : Ergo ignoranti bonum, et non facienti, peccatum non est illi ; nam sunt etiam peccata ignorantie. Sicut ergo (inquit S. Augustinus), non recte dici potest : Si ergo nescit homo, non peccat (sunt enim et peccata ignorantium, quamvis minima, quam scientium), ita non recte dici potest : Ergo si causa fornicationis dimiserit vir uxorem, et aliam duxerit, non mœchatur : est enim mœchatio etiam eorum, qui alias ducunt, relictis propter fornicationem prioribus, sed utique minor, quam eorum, qui non propter fornicationem dimittunt, et aliam ducunt.

Omissis consuetis Gerhardi insulstatibus de dissidio Scholasticorum, et de unica credendorum regula, S. Scriptura, etc. Item

que iis, quæ cum Amesianis conveniunt, pauca hic restant excutienda.

Thes. 3. splendide mentitur, cum ait: « Res ipsa ostendit, in responsione ad argumenta Durandi, Bellarminum non incidere eorum nervum ». Cur ergo non ostendit Gerhardus « hanc rem », quæ « seipsam ostendit »? Aut cur non idem jactat de argumentis Kemnitanis ab eodem Cardinale convulsis? Quenam est hæc « res ipsa », nisi obstinax error Novatorum, qui nullum in Matrimonio sacramentum proprie dictum admittit.

Thes. 4. « falsitatis arguit Bellarminum, quod solum et unicum Durandum » dixerit, Matrimonium asseruisse æquivoce esse sacramentum. Sed verba Bellarmini hæc sunt: E Catholicis unus est Durandus, qui in 4. dist. 26. q. 3. « Matrimonium sacramentum non nisi æquivoce dici posse disputat, quem in suum patrociniū adducit Kemnitius; oblitus videlicet omnes alios theologos, ipso etiam teste Durando, contrarium docuisse ». At Hostiensis, Goffredus, et Alexander, non sunt theologi, sed canonistæ. Ergo vera dicentem Bellarminum falso arguit Gerhardus.

Thes. 20. sic arguit: « Id quod concilium Tridentinum potuit pronuntiare irritum, illud non potuit esse verum et proprie dictum sacramentum; sed matrimonium clandestinum pronunciauit irritum: ego » Quam puerile sit hoc argumentum, statim videbit, qui loco « concilii Tridentini » posuerit Cæsarem, vel regem, et loco « sacramenti » posuerit contractum aliquem naturaliter validum, novo jure positivo autem irritatum.

Thes. 41. ait: « Nec ipse Bellarminus sibi satis constare videtur ». Et qui hoc probat? Legat, qui sensus habet sanos, hanc thesīm cum sequente, et neget, si potest, Gerhardum plusquam pueriliter cavillari, dum confundit solemnia verba, quibus consensus matrimonialis publice declaratur a sponsis, cum benedictione ecclesiastica Sacerdotis. Vix tolerabiliores sunt cavillationes th. 54. 55. 56. 57. quæ certe non merentur commemorationem, nedum specialem excussionem.

Thes. 61. et seqq. Quam falso dixerit Gerhardus, « Bellarminum cogi ad largiendum suffragium S. Zachariæ Papæ » de solutione matrimonialis vinculi ob fornicationem etc. ostendi in 2. part. Irenici Calixti cap. 7. pag. 414.

Thes. 83. satis ridiculus est, dum vult antilogiam Bellarmino affingere ex eo, quod utramque expositionem illorum verborum Matth. xix. nisi ob fornicationem tradiderit, tamquam probabilem, « cum tamen posterior repugnet priori, etc. Sed anne hic magister in Israel nescit, saepe contingere, ut oppositæ invicem sententiæ sint singule seorsim probabiles, sed non comprobabiles? Sensus enim eorum verborum non est perspicuus, ut sibi somniant Novatores, sed diversæ patitur interpretationes, utrinque verborum significatione spectata probabiles.

AD CAPUT XIX.

Ad questionem, an ad essentialia matrimonii requiratur consensus parentum, respondent catholici: Pater filium non potest cogere ad conjugium; filiorum vero consensus, etsi solus sit, ad matrimonium firmum et ratum efficiendum sufficit, ut statuit concilium Tridentinum sess. 24. in decreto de clandest. matr. Probatur tum ex Gen. xxvi. et xxviii. accepit ternas uxores Esau contra parentum voluntatem; non tamen Isaac irritavit ea conjugia, et Scriptura vocat eas uxores. Unde non est « ridicula consequentiæ » Bellarmini, sed futilis cavillatio Amesii, qui trunceavit ejus verba, omissis posterioribus. Adhuc ineptius cavillatur circa Jacob: is enim licet acceperit a parente Isaac ducendam e filiabus Labani, non tamen ducendi tres alias, ac præsertim duas ancillas. Unde vero probat Amesius, per conjugium primum evasisse eum patriam potestatem? De Tobia juniore (qui in aliena regione, parentibus ignorantibus uxorem duxit), nihil habuit quod opponeret, ideo silentio de more enervavit. Idem confirmatur ex jure canonico cap. « Cum virum », de regularibus cui concini sancti Ambrosii effectum in libr. de Virginibus. « Cui licet, inquit, maritum eligere, non licet Deum præferre? » Confirmatur 2. ratione, quia filius, licet patri obedientiam et reverentiam debeat, tamen quando usum liberi arbitrii habet, liber est, et sui juris in his, quæ ad statum vite pertinent. Amesius: « Libertas, quoad statum vite non tollitur, sed dirigitur auctoritate parentum ». Resp.: Si ergo tantum potestatem directivam et non coactivam habent parentes quoad hoc, ut fatetur Amesius; ergo sine ejus directione non est quidem licitum filii conjugium, sed tamen validum. Certe tollitur libertas, si invalidari ille filii actus a parente potest. Confirmatur 3. Conjugium servorum invitis dominis validum est; sed major subjectio est servorum ad dominum, quam filiorum ad parentes; ergo. Amesius triplici via sibi parat effugium, sed in vanum. Bonaventuræ mala fide affingit libertatem matrimonii in servis non esse ex jure naturali, « sed novo, id est, pontificio ». Cætera, quæ sine ulla probatione assumit, sunt aperte falsa. Quomodo enim « subjectio filiorum quoad obligationem potest esse arctior, quam servorum (ut vocat Amesius), cum hæc sit ex justitia stricta, illa ex pietate? Unio vero carnalis inter patrem et filium est quidem major, sed nihil præjudicat libero arbitrio. Confirmatur 4. Quia matrimonium filiorum-fam. invitis parentibus per copulam carnalem consummatum, est validum, ut admittit Lutherus cum suis; ergo etiam ante consummationem valide fuit contractum. Quomodo enim copula vim illam obtinet? Si enim copula fuit licita, præcessit validum matrimonium: si illicita, ergo per illam non validatur matrimonium per se irritum. Hoc argumentum omitendo enervavit Amesius, cerastino efficaci convictus.

AD CAPUT XX.

I. — Objicit Amesius: « Exod. xxxiv. Deut. vii. Jerem. xxix. et I Corinth. vii. præceptum de matrimonio filiorum parentibus potius datur, quam filiis. » Resp.: Plus hinc non habetur, quam ad parentes pertinere directionem, ut prudenter copulentur filii. Et verba illa: *Filiam tuam non dabis filio ejus*, Chanaanæ scilicet, plus non probant quam parentem posse imperare filio, ut non contrahat cum tali, cum qua re vera ei non expedit contrahere: non ideo autem fieri irritum contractum.

II. — Objicit Legem divinam, quæ Exod. xxi. et Deut. xxi. *si quis virginem stupraverit*, permittit arbitrio parentis, an stuprator filie suæ accipiat eam in uxorem, necne ». Resp.: Hoc nihil ad rem nostram: neque enim iis locis definitur, fore matrimonium irritum, si eo casu puella et stuprator inscio patre matrimonium contraxissent.

III. — Objicit: « Promissionem filie Deo factam potest pater irritare, Num. xxx.; ergo multo magis promissionem homini factam

de conjugio ». Resp.: Lex illa divina definit de filiabus, quæ adhuc sunt in puellari ætate, seu impubes. Amesius subsidium petit a Cajetano; sed is nihil ad rem pro eo dicit, nec si diceret: quidquam evinceret: est enim nimis magna disparitas inter votum puellæ impuberis, et contractum matrimoniale filiaefamilias pubertatem egressæ.

Gerhardus th. 93. more suo arguitur, h. e. inepte: « Consensus », ait, « filiorum sine parentum consensu non est integer et legitimus, ut docent Jurisconsulti: ergo deest forma sacramenti Matrimonii juxta Bellarminum ». Resp.: Deest aliquid, ut honeste fiat usquequaque, concedo; deest aliquid, ut valide fiat, nego. Ut si quis, e. g., celebraret nuptias solemniter in septimana pœnosa, sine dubio non honeste et legitime faceret; quis tamen contractum hunc ausit pronuntiare irritum? Ejusdem farinæ est argutatio thes. 98. 100. 102. 104. 105. Verbo, nimis vel fraudulenter, vel imperie confundit actum invalidum cum illicito, contra receptissimam theologorum et jurisconsultorum doctrinam.

Thes. 130. fide græca sibi consueta antilogiam ex verbis Bellarmini male relatis constare satagit idem Gerhardus.

AD CAPUT XXVII.

An præcepta illa omnia, quæ de gradibus prohibitis habentur Levit. xviii. jure divino obligent Christianos, negant Catholici omnes, et probant 1. Quia Levit. xxix. conjugia in quibusdam horum graduum morte puniuntur; et in quibusdam pœna leviore: conjugia igitur hæc non prohibentur jure naturæ, sed proprio Judeorum; neque enim communis ratio apud omnes dicitur, istam esse justam pœnam ejus criminis. Mirum est, quod Amesius dicat, « diversitatem istam pœnarum non posse ex textu demonstrari », cum tamen apertis verbis ibid. versu 20. et 21. legatur, quod dixit Bellarminus. Probatur. 3. Quia habemus exempla non pauca Sanctorum, qui antequam lex ista ferretur, in gradibus Levit. xviii. prohibitis concubia junxerant. Hæc autem nunquam fecissent, si illa præcepta semper obligassent. Amesius: « Eodem plane modo sequitur, polygamiam plurium uxorum non repugnare juri naturæ, quod Bellarminus cap. 30. fatetur ». Respondeo: Disparitas est; quod constet de dispensatione divina

circa polygamiam (in populo Hebræo saltem), communiter omnibus indulta; ubi tamen dispensationem in gradibus Levit. xviii. prohibitis nobis ostendit Amesius? Probat 3. Si omnia illa præcepta Levitici de gradibus jure naturæ constituta essent, tunc intra eundem gradum omnia matrimonia essent illicita: Sed Moses quædam conjugia prohibuit et quædam permisit in eodem gradu. Amesius: « Assumptio non potest ulla ratione probari ». Respondeo: Nec debet ulla ratione probari, cum sit res facti, quam Bellarminus efficaciter probavit ex Levitico, et e fugia Beze ita præcluserit, ut nihil haberet Amesius, quod reponeret: uti etiam obtulit ad subjunctum a Bellarmino confirmationem, hanc scilicet: Matrimonium inter patreles non est prohibitum jure naturæ, ut etiam adversarii concedunt: et tamen in eo gradu sunt patreles, in quo est amita cum suo nepote: omnes enim sunt in secundo gradu. Ergo secundus ille gradus jure naturæ non est prohibitus: proinde conjugium nepotis cum amita prohibitum est in Levitico lege positiva, non de jure naturæ. Similiter nihil respondit ad alteram confirmationem, petitam ab exemplo Abraham, et fratris ejus Nachor, qui ut habetur Gen. xi. duxerunt uxores duas filias fratris sui Aran. Probat 4. Deut. xxv. ubi præcipitur, ut si quis absque liberis moriatur, ducat frater ejus uxorem illius, et suscitet semen fratri suo. Lex ista nihil habet contra jus naturæ. Quid enim absurdius, quam ut auctor naturæ pagnet contra naturam: ergo non est contra jus naturæ, ut ob justum aliquem finem deat quis uxorem fratris sui: Ergo quod in Levit. cap. xviii. legimus, ne quis uxorem fratris sui, non est naturale præceptum, si intelligatur simpliciter, ut adversarii volunt. Amesius: 1. « Lex illa Deut. xxiv. fuit contra jus naturæ secundarium, a quo exceptionem fieri a juris auctore nihil est, quod vetet ». Resp.: Ne quidem est naturale secundi ordinis præceptum illud, quia casus ille in Deuteronomio exceptus, non erat ultima necessitas, sed pietas quædam in fratrem mortuum. Est ergo tantum tertii ordinis, id est, earum rerum, quæ sunt male ob extrinsecam aliquam turpitudinem, quæ tamen tolli potest per aliquam circumstantiam, cujus honestas vincat priorem turpitudinem. Potest Deus equidem in lege naturali secundi ordinis dispensare in particularibus casibus, per universalem au-

tem legem præcipere ejus oppositum nequam potest.

E septem objectionibus a Bellarmino solutis unicam veluti Achillem delegi sibi Amesius, hanc scilicet: « Deus Levit. xviii. et xviii. pronunciat se omnes punitorum propter omnia illa conjugia, quæ ibi prohibentur, quales etiam conjunctiones in ipsis gentibus vocat abominations: Ergo præcepta illa de gradibus cognitionis non sunt judicialia, (quibus gentes non tenebantur, præsertim antequam lata fuerunt), sed moralia et naturalia. Verba enim illa (*omnia hæc fecerunt, et abominatus sum eas*) cum sint universalis, nequeunt refringi ad certa aliqua scelera ». Resp.: Si diceret Scriptura: Propter singula peccata enumerata gentes illas fuisse dignas, quas terra evomeret, valeret aliquid objectio: at peccabant illæ quidem sine ullo delectu commiscendo se consanguineis contra jus naturæ, at non ita graviter, ut propter illa ejiciendæ essent e terra: ista enim pona proprie respiciunt crimen idololatriæ, adulterii, ac flagitia prodigiosa cum bestiis et masculis. Quæ Amesius replicat, de dispensationibus pontificis in gradibus prohibitis, ad caudam draconis pertinent, in qua finit; apte utique, ut sic conviciando et sycophantando finiat, sicut cepit hanc tomum tertium.

Nunc Gerhardina argumenta contra nostram sententiam expediám. Ille th. 134. sic arguit: « Quæ jure naturali sunt prohibita, nulla circumstantia fiunt licita et honesta, quia naturalia sunt immutabilia. Jam vero præcepta de gradibus cognitionis Levitici xviii. tradita, sunt naturalia, fatente Bellarmino: ergo sunt immutabilia, et per consequens dispensatio humana in aliis non habet locum ». Resp.: Major propositio vera est in iis, quæ sunt primi ordinis, aut ad summum secundi; minime vero in iis quæ sunt tertii ordinis a Gerardo et Bellarmino relati (ut ipse Gerhard. juxta suam th. 161. fateri cogitur). Quamquam plurimi Theologi ne quidem in omnibus primi ordinis eam majorem admittant, ut cum communis Scotistarum, Caramel, C. Pallavicinus, et alii perquam probabiliter. Minor propositio fallax est; asserti enim de Bellarmino generaliter, quod is non nisi pro minima parte admittit.

Th. 143. et 146. assumit sine ulla probatione universaliter de omnibus gradibus in Levitico prohibitis, tamquam indispensabili-

bus; cum tamen ingens diversitas sit. Nam nonnulla ita turpia sunt, ut etiam irritum reddant jure naturæ conjugium, ut in primo saltem gradu consanguinitatis etc., alia vero continent quidem aliquam turpitudinem, non tamen quæ reddat invalidum Matrimonium. Sed Gerhardus confundit omnia.

Th. 150. conatur Gerhardus refellere id, quod docuerat bene Bellarminus, ex diversitate penarum recte colligi Levit. xx. nonnulla non esse juris naturalis: ait ergo Gerhardus, « ex penarum inæqualitate recte quidem colligi peccatorum inæqualitatem, sed non recte ex illa inæqualitate colligi, quædam istorum peccatorum non pugnare contra jus naturæ: cum nihil prohibeat, peccata contra jus naturæ esse inæqualia, v. gr., blasphemia gravior est mendacio, adulterium fornicatione etc. ». Respond.: Fallit vel fallitur, cum hoc, quod verum quidem est in peccatis diversæ speciei et generis, et circa objecta plane diversa, promiscue trahit ad peccata ejusdem rationis et materiæ, ut in presenti, ubi agitur de conjugis in gradibus propinquiioribus et remotioribus, ubi certum est, nonnulla esse vetita lege naturæ, et irrita plane; alia autem in gradibus remotioribus non ita, et tamen potuisse Hebræis a Deo prohiberi.

Th. 155. ait: « Hac ratione Bellarminus una littera delet omnia, quæ contra sententiam ex quibusdam exemplis producit. Si enim divina dispensatio in conjugio fratris cum sorore semel facta non impedit, quo minus jure naturæ ejusmodi conjugium etiam ab ipso Bellarmino censeatur prohibitum; utique etiam in reliquis exemplis divina dispensatio non efficiet, quo minus prohibitio gradum illorum sit juris naturalis. » Resp.: Si Gerhardus probare posset ex SS. Scripturis, ista conjugia cum duabus sororibus, et alia similia in gradibus remotioribus Levit. xviii. vetitis in Vet. Test. ex dispensatione Dei tantum particulari fuisse inita, obtineret intentum; at quia divinare quidem potest, sed probare non potest, nihil Bellarminianam assertionem oblati.

Th. 167. concludit sic contra Bellarminum: « Falsum scilicet est legis naturalis non posse esse exceptionem non naturalem: Contrarium potius dicendum, le-

gis naturalis non posse esse naturalem exceptionem. Ratio est, quia lex et exceptio sibi invicem opponuntur, ut prohibitio et permissio, ut negatio et affirmatio: Ergo non potest utriusque idem jus esse. Si juris naturalis est fratrum leviro non nubere, non potest juri esse naturalis fratrum leviro nubere. » Resp.: Falsa plane sunt hæc, ut manifeste patet in positivis legibus, ubi certissimum est, posse ab eodem principe emanare leges præcipientes vel vetantes, et aliam deinde quæ illas priores restringat, et exceptiones ponat. Unde quotiescumque lex naturalis absolute aliquid in omni casu prohibet, ut mendacium, odium Dei, agere contra conscientiam, etc., nunquam a Deo sive dispensatio, sive lex excipiens emanare potest. Si non est lex absolute indispensabilis (ut sororem cum fratre copulari), dispensatio vel exceptio non per legem Dei positivam fit in extrema necessitate, sed est in ipsa lege talis exceptio inclusa; et sic in cæteris. Fallitur autem in eo Gerhardus, quod putet, sicut affirmatio et negatio non potest esse vera circa idem formaliter objectum; ita nec ex eodem jure (sive naturali, sive positivo), prohibitio et permissio. Non advertit, quod hæc non sint circa idem adæquate objectum in iisdem circumstantiis, ideoque minime se habeant, ut affirmatio et negatio circa idem.

Th. 199. Sic argutur ex Bellarmino contra eundem: « Exceptio illa de sorore in ultima necessitate ducenda, aut est naturalis, aut judicialis: Si naturalis; ergo etiam hoc tempore servari posset, quod absurdum: si judicialis; ergo et ipsa lex prohibens conjugia fratrum et sororum est judicialis, quod tamen Bellarminus negat. » Resp.: Exceptio illa naturalis est, nec tamen hoc tempore servanda, quia jam a diluvio Noëtico non fuit ultima illa necessitas.

Quæ thes. 170. et 4. seqq. disputat contra impedimentum cognationis spiritualis, frivola sunt, et carnes ac sanguinem sapient, adeoque hominem animale, qui generationem illam spirituales non æstimat, aut assequitur. Videantur, quæ de hac cognitione scripsi contra Calixtum 2. part. Irenici cap. 7. de S. Zacharia Pæpa.